

ÕPILASTE VÄLJAKUTSEID PAKKUV KÄITUMINE JA DISTANTSÕPE COVID-19 AJAL

*PETRONELA LADECKÁ,^a IVETA MILEVSKA,^c MARIJA DELETIKJ^d RAILI HIIESALU

^a Institute for working rehabilitation, Stredná odborná škola pre žiakov s TP, Mokrôhájka 1, Bratislava, Slovakia

^b Rīgas Valda Avotīna Põhikool, Salaspils iela 14, LV-1057, Latvia

^c "Dr. Zlatan Sremec" – Skopje, st. Emil Zola no. 5, municipality Kisela Voda

1000 Skopje, Republic of North Macedonia

^d Pärnu Pääkese Kool, Rõugu 8a, Pärnu 80031, Estonia

email: pladecka@gmail.com;

iveta.milevska@gmail.com;

m.deletic@yahoo.com

raili.hiiesalu@gmail.com;

A: Erasmus+ projekt "Toimetulek õpilaste väljakutseid pakkuva käitumisega" (projekt nr. 2019-1-EE01-KA229-051598)

Abstrakt: COVID-19 levik ja eriolukord 2020. aasta kevadel oli kõigi jaoks uus ja raske olukord, kuid eriti keeruline oli see HEV-õpilastele, nende vanematele ja samuti õpetajatele. Käesoleva uuringu eesmärk oli teada saada, millist abi said lapsevanemad õpetajatel/koolidelt õpetamiseks lapsi ja tegelemaks väljakutseid pakkuva käitumisega COVID-19 tingitud karantiini ajal kevadel 2020. Õpetajate küsimustikus olid peamiseks eesmärkideks leida kasulikud veebipõhised õpetamismetoodikad, mis aitasid vähendada/ennetada väljakutseid pakkuvat käitumist lastel, ja millisel viisil toetasid õpetajad vanemaid ja õpilasi.

Viidi läbi kaks küsitlust, üks vanematele, teine õpetajatele. Selles uuringus osalesi neli kooli erinevatest riikidest.

Tulemused näitasid, et õpetajad pidid ennast jagama laste õpetamise, oma vaimse tervise hoidmise, vanematele mõeldud konsultatsioonide ja administratiivse töö vahel. Õpetajate jaoks oli raske töötada karantiini ajal veebitundides ja seda eelkõige tehnilistel põhjustel. Õpetamismetoodikaid ja veebiabivahendeid HEV-õpilastele ei ole eriti saadaval ja saab järeldada, et õpetajatel jäi lootus üksnes nende enda loomingulisusele, teadmistele, arvuoskusele, võimetele jne.

Teisest küljest leidsid lapsevanemad, et karantiini ajal oli neil raskusi oma töö kõrvalt leida aega aitamaks lapsel õppida. Abiks ja toeks, mida vanemad õpetajalt või koolilt said, et tegeleda lapse väljakutseid pakkuva käitumisega, oli tähtaegade pikendamine, õppematerjalid, ülesannete nimekirjad, õppesisuga esitlused, regulaarsed suhtlused e-maili ja telefoni teel.

Võtmesõnad: COVID-19, hariduslik erivajadus, distantsõpe

1 Sissejuhatus

Väljakutseid pakkuv käitumine (VPK) on levinud psüühiliste erivajadustega inimeste hulgas (Emerson et al. 2001; Holden & Gitlesen 2006; Lowe et al. 2007). Kuna VPK on otseselt seotud negatiivsete tagajärgedega psüühilise erivajadusega inimesele ja teda ümbritsevale keskkonnale, siis tähendab see tagajärgi ka õpetajatele ja/või vanematele.

Haridustöötajad on kirjeldanud õpilaste väljakutseid pakkuvat käitumist kui suurt probleemi üldhariduskoolides juba üle 40 aasta (Walker, Ramsey, & Gresham, 2004, cited in Kern, White, & Gresham, 2007). Õpetajad ütlevad, et nad tunnevad end abitult aitamaks õpilasi klassis tekkinud rohkete väljakutsete lahendamisel, mis omakorda tõstab stressitaset ja läbipõlemist õpetajate hulgas. Lisaks seisavad õpetajad silmitsi survega säilitada üha kõrgemad akadeemilised standardid, toetades samal ajal õpilaste erinevaid hariduslikke, käitumuslikke ja emotsionaalseid vajadusi kaasava hariduse keskkonnas.

Väikelaste ja noorukite väljakutseid pakkuva käitumise põhjused võivad olla keerulised ning tuleneda mitmetest geneetilistest teguritest ja ümbritsevast keskkonnast. Sellisel käitumisel on tavaliselt alltekst ja taoline eneseväljendusviis võib ilmuda seetõttu, et õpilasel puuduvad oskused leida sobiv käitumislaid oma eesmärgi saavutamiseks või sõnumi edastamiseks (Kaiser & Rasminsky, 2007).

Nii lapsevanemate kui ka õpetajate seas korraldatud küsitluse käigus sooviti saada ülevaadet õpilaste väljakutseid pakkuvast käitumisest koroonaviiruse karantiini ajal kodus ning uurida õpetajate soovitusi vanematele, kuidas tulla toime õpilaste väljakutseid pakkuva käitumisega ja mil viisil toetada last õppimise ajal.

Väljakutseid pakkuv käitumine kui selline: agressiivsus, madal eneseregulatsioon, enesevigastamine/või teiste vigastamine, raevuhood, sensoorsest ülekoormusest tingitud väljaelamised, koostööst keeldumine, verbaalne agressioon.

Küsitluste tulemusi on esitletud ja kasutatud seoses Erasmus+ projektiga "Õpilaste väljakutseid pakkuv käitumine" (projekt nr. 2019-1-EE01-KA229-051598).

Kõiki tulemusi hinnati anonüümselt ja need aitavad edaspidi õpetajatel vanemaid toetada. Seetõttu oli vanematele mõeldud küsimustik suunatud laste probleemsele käitumisele.

Peamiseks eesmärkideks oli välja selgitada, millist abi said lapsevanemad õpetajatel/koolilt laste õpetamisel ja väljakutseid pakkuva käitumisega toimetulekul 2020. aasta kevadel COVID-19 karantiini ajal. Kas laste väljakutseid pakkuv käitumine sages või mitte ning mida vanemad siiani vajavad seoses laste väljakutseid pakkuva käitumisega kodus.

Õpetajate küsimustiku põhieesmärgiks oli välja selgitada kasulikud veebipõhised õpetamise metoodikad, mis aitasid vähendada/ennetada laste väljakutseid pakkuvat käitumist; mil moel toetasid õpetajad lapsevanemaid ja õpilasi- et pärast tulemuste analüüsimist saaksid kõik projektpartnerid infot oma koolides jagada. Juba enne kriisi on õpetajad väljendanud suurt vajadust õppetöös IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) kasutamise koolituse järele (Schleicher, 2020).

Projektiga algust tehes olid plaaneeritud kindlas järjekorras õpiränded, kuid need lükkati edasi. Projekti eesmärkide saavutamiseks tekkis vajadus mainitud uuringu järele.

Koroonaviiruse leviku vastu võitlemiseks ja turvalise sotsiaalse distantsseerumise tagamiseks tuli kogu riigis koolid ajutiselt sulgeda ja kiiresti üle minna kontaktõppel distantsõppele. Kuni 18-aastastele lastele oli kodus õppimine uudne kogemus. Üle 1,2 miljardi lapse maailmas oli väljaspool klassiruumi. Kuigi olukord oli uus ja ei ole ebatavaline, et lapsed erinevates oludes erinevalt käituvad, pidid siiski kõik lapsed õppima kodus. Vanemate oli vajadus toime tulla oma laste õppetöö juhendamise ja õpetamisega. Ka õpetajad olid uues olukorras - nad pidid kohanema uute pedagoogiliste suundade ja õpetamisviisidega, milleks paljudel puudus ettevalmistus.

Teadmine sellest, kuidas vanemad oma laste väljakutseid pakkuva käitumisega kodus toime tulevad, ei olnud piisav. Väljakutseid pakkuva käitumisega lastel on sageli raskusi igapäevaelu tegevustega. Igal koolil, kes selles Erasmus+ projektis osalesid, on omad moodsed vanematega suhtlemiseks ja nende toetamiseks. Mõned vanemad on avatud suhtlejad, räägivad oma lapse probleemidest ja otsivad koolilt tuge. Kuid on vanemaid, kes vajavad abi, kuid ei küsi seda ja selle küsitlusega loodeti rohkemat teada saada.

2 Uurimistöö ja -meetodid

Uurimisrühma moodustavad need, kellele lapsevanemate küsimustik saadeti: 49 vastust kokku, neist 29 olid naised ja 18 mehed, 2 inimest ei vastanud. Riigiti vaadates: Eesti koolist vastas 8 lapsevanemat, Lätist 12, Põhja-Makedooniast 14 ja Slovakkias 15.

Õpetajad, kes osalesid uuringus, jagunesid sooti järgnevalt: 66 naist ja 11 meest. Uuringus osalenud õpetajate arvu kohta võib öelda, et kõige rohkem vastajaid oli Põhja-Makedooniast (32), seejärel Slovakkias (20), Lätist (18) ja Eestist (7).

Andmed koguti Google Forms küsimustikuga. Google Forms koostab kõik standardsed küsitlusväljad: näiteks tekst, valikvastustega küsimused, rippmenüüd, lineaarsed skaalad ja tabelid ning valikvastustega küsimused- see kõik kattis andmete kogumise vajadused.

Kõik partnerid tõlkisid ingliskeelse küsimustiku oma emakeelde. Kõigil nelja kooli õpetajatel ja lapsevanematel oli võimalus vastata küsimustele veebiankeedis ning jääda anonüümseks. Teine võimalus oli saata emakeeles täidetud küsimustik e-kirjaga projekti koordinaatorile. Kolmas võimalus oli hankida koolist printitud küsitlus ja vastata sellele kirjalikult. Kooli projekti koordinaator või -meeskond sisestas kõik vastused ingliskeelselt veebiversiooni.

Vanemate küsimustik koosnes viiest ja õpetajate küsimustik 13 küsimusest. Vanemate küsimustikus oli kolm ja õpetajate

küsimustikus neli avatud küsimust. Avatud küsimuste vastused kodeeriti. Iga vastuse kodeerimine ühe või mitme koodiga aitas tabada vastuse sisu ja omakorda kogu küsitluse tulemusi tõhusalt kokku võtta (kodeerimine- sarnased vastused said ühestuguse märgise/koodi).

Lapsevanemate ankeedile vastanud oli kokku 49, õpetajate ankeedis 77.

3 Tulemused

Tulemustest selgus, et vanemate arvates oli kodus koroonaviiruse karantiini ajal lapse/laste abistamine õppimisel raske. Enamus vanemaid tõi välja, et nad peavad kõigepealt tutvuma antud koduste ülesannetega, seejärel aitama last esmalt ülesande mõistmisel ning samuti toetama õppimisel. Mõnedel vanematel oli võimalus last kooli viia, kuna nende laps on raske intellektipuudega.

“Minu lapsel oli sel ajal võimalus koolis käia. Raske intellektipuudega õpilaste puhul tavalist koolitööd ei tehtud. Nad veetsid aega kooli päevahoius.”

Vähesed vanemad tõi välja, et nende töökohustused pidid ootama või et nad pidid kodukontoris töötades otsima viise, kuidas last õpetada. Üks lapsevanem nägi probleemi koolis.

“Täheleandsin, et lapse abistamiseks napib kogemusi, meetodeid ja kannatust. Kodune režiim oli vabam ning pärssis õppimist. Osad vanemad pidid isegi tööst loobuma, et aidata oma lapsel koduseid ülesandeid täita. Ja lastel jäi vajaka sotsialiseerumisest.”

10 inimest 49-st vastas, et abi pole vaja või probleeme ei olnud.

“Ta ei vajanud abi. Ta sai kõikide koduste ülesannetega ise hakkama.”

Teise küsimuse tulemused on toodud allolevas tabelis (tabel 1.). Kasutades numbreid: 18 inimest vastas “Jah”, 18 “Ei”, 7 “Võib-olla”, 6 vastas “Muu” muutuste kohta lapse käitumises eriolukorra ajal.

Tabel 1.

Kuus vanemat, kes vastasid “Muu”, tõi välja järgmist: lapse arengu otsene edasimineki; laps tegi sporti; laps oli kodus ja tegi koduseid ülesandeid; laps tahtis õue minna, kuid koroonaviiruse tõttu ei teinud nad seda nii sageli; laps oli väsinud ja mõnikord ei tahtnud edasi õppida ning üks vanem ei leidnud sellele küsimusele õiget vastust.

Abi, mida vanemad said oma lapse õpetajatelt või koolilt lapse väljakutseid pakkuva käitumisega toimetulekuks, oli kodutööde tähtaegade pikendamine, õppematerjalid, ülesannete nimekiri, õppesisuga esitlused, videod, regulaarsed suhtlused meili ja telefoni teel, päevahoiu teenus raske intellektipuudega õpilastele, tugi ja nõustamine. Üks laps sai koolist nutiseadme õppetöö tegemiseks. Üks lapsevanem tõi ka välja kooli orienteerituse lahenduste leidmisele/pakkumisele.

“Minu lapse klassijuhataja hoolimine ja abi on siinjuures kiiduväärne. Näiteks videotunnid, mida oli lisaks kooliajale võimalik vaadata ka Facebookist. Kool oli täielikult lahendustele orienteeritud, st oli mõeldud võimalikult palju erinevaid lahendusi, et need lapsed, kes ei saanud kodus olla, saaksid ikkagi koolis ja päevahoius viibida.”

Mõned vanemad tõi välja, et õpetaja andis neile nõu, kuidas lapse käitumisega toime tulla.

“Meile anti juhiseid nende käitumisega toimetulekuks.”

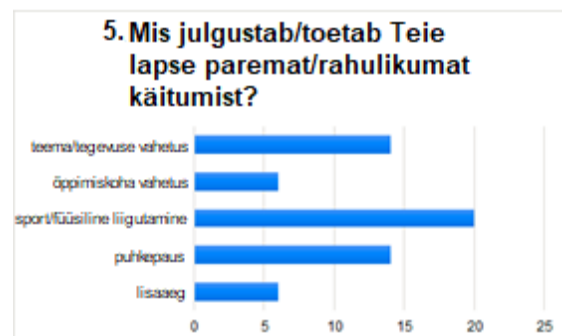
Üks lapsevanem kirjutas, et kasutas erinevates olukordades PCS-pilte.

“Me jätkasime PCS (Picture Communication System) pildikaartide kasutamist erinevates olukordades, vajadusel rääkisime ja suhtlesime õpetajaga - peamiselt e-kanalite või telefoni teel.”

14 inimest 49-st vastas, et seoses lapse väljakutseid pakkuva käitumisega ei olnud abi vaja või probleeme ei esinenud. Üks lapsevanem mainis, et nad ei palunud abi. Abiks, mida vanemad siiski vajavad seoses lapse väljakutseid pakkuva käitumisega kodus, nimetati: kohest abi; nõustamist; vanema nõustamist eripedagoogi poolt; kohandatud õppematerjale; psühholoogi külastusi; tugiisikut lapsele kodus distantsõppe ajaks; rohkem keskkonnavahetust; õpetaja poolset juhendamist.

“See pole praegu probleem. Tahaksin märkida, et pingesituatsioonid võivad peamiselt tekkida seoses keeruliste õppeainetega/teemadega, kus õpetaja poolne juhendamine puudub ning ka lapsevanemad ei ole kohal, et seda õppeainet selgitada. Juhendamine selle asemel, et lihtsalt õppematerjale saata.”

Mõned vanemad teavad täpselt, mida nende laps vajab: võib olla rohkem mänguasju ja uusi materjale õppimiseks või rohkem jalutuskäike perega. 15 lapsevanemat leidsid, et nad ei vaja abi või et kodus ei esine väljakutseid pakkuvat käitumist. Mis julgustab/toetab lapse paremat/rahulikumat käitumist, on toodud all olevas tabelis (tabel 2). 20 lapsevanemat tõi välja “spordi/füüsilise liigutamise” ja 15 leidsid, et see võib olla “puhkepaus oma tegevusest/ülesande sooritamistest”. Samuti mainisid 14 vastanut “teema/tegevuse vahetamist”. “Lisaaega pakkumist oma ülesande/tegevuse lõpetamiseks” valiti vastuseks kuue inimese poolt. Mõned lapsevanemad pakkusid lisaks olemasolevatele variantidele välja ka omapoolseid lahendusi, mil viisil julgustada/toetada last käituma paremini: tähelepanu hajutamine; probleemi üle arutlemine; perega reisile minemine ja ka laste ülesannete täitmise koormuse vähendamine.

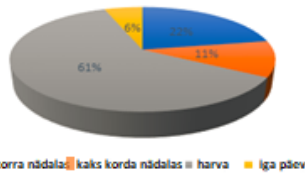

Tabel 2.

Vanemad peaksid alati kasutama õpetajatelt saadavat lisaabi. Karantiini perioodil küsisid vanemad õpetajatelt abi harva (44). Abi küsimist “korra nädalas” toodi vastuseks korduvalt – vastas 16 õpetajat ja abi küsimist “kaks korda nädalas” – vastas 8 õpetajat (tabel 3.) Kõige üllatavamaks kujunes see teadmine, et vanemaid, kes iga päev õpetajatelt abi küsisid, oli vähe – ainult 4 vastust.

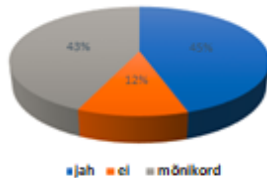
1. Kui sageli palusid lapsevanemad õpetajalt nõu, kui laps ei tahtnud õppida ja ignoreeris neid?

Tabel 3.

Homniku-rutiinist kinnipidamine on raske enamikele inimestele, kuid käitumisprobleemidega lastele on see veelgi suuremaks väljakutseks. 31 õpetajat vastasid, et lapsevanematel esines igapäevaselt raskusi lapse üles äratamisega ja õppima suunamisega (tabel 4). 30 õpetajat märkisid, et raskusi esines aegajalt. Vaid 8 õpetajat vastasid, et probleeme ei esinenud.

2. Kas vanematel oli keeruline toime tulla lapse/laste äratamise ja õppima hakkamisega?

Tabel 4.

38 õpetajat (tabel 5) vastasid, et esines juhtumeid, kus lapsed reageerisid kodus õppimisele lausa agressiivselt. 14 õpetajat tõid välja, et lastel ei esinenud agressiivset käitumist ja 13 õpetajat vastasid, et agressiivset käitumist esines tihti.

3. Kas tuli ette juhtumeid, kus õpilane muutus vihaseks või isegi agressiivseks, kui tal ei lubatud õue minna või millegi enda jaoks meeldivaga tegeleda?

Tabel 5.

Erivajadusega lapsed nagu kõik teisedki, on loomumadustelt erinevad. Kõige olulisem on sõbralik käitumine kodus, eriti õdede-vendadega.

37 õpetajat vastasid, et lapsed näitasid kodus "sõbralikku" käitumist õdede-vendadega (tabel 6). Tähelepanuta ei saa jätta aga 22 vastust, milles toodi välja, et kodus esines teiste pereliikmetega suhtlemisel väljakutset pakkuvat käitumist. Huvitaval kombel esines 6 lapse puhul depressiivset käitumist.

4. Paljudes peredes on mitu last - terve päeva koos veetes olid nad...?

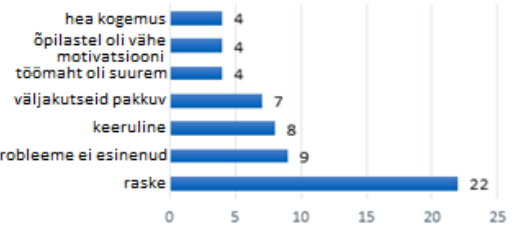

Tabel 6.

Suur osa õpetajatest leidis, et töötamine karantiini ajal oli "raske" (tabel 7). Sagedasti vastati ka, et õpetamine eriolukorras "ei valmistanud probleeme", oli "keeruline" või "väljakutseid pakkuv" - need moodustavad keskmise hinnangu. Kõige vähem vastati, et distantsõppel "töömaht oli suurem," "õpilastel oli vähe motivatsiooni" või et see oli "hea kogemus."

Huvipakkuvaid vastuseid antud küsimuse juures jagus, nt distantsõpe oli õpetajatele stressirohke ja väsitav, lapsevanematel oli vähene huvi koostöö vastu ja puudusid arvutid või vajalik tehniline tugi.

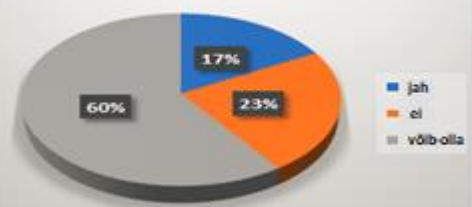
5. Kuidas Te hindate töötamist koroonaviiruse karantiini ajal?

Tabel 7.

Mis puudutab lastevanemate toetamist õpetajate poolt ehk küsimusele "Kas teil oli vaja tavapärasest rohkem vanemaid toetada," vastas 46 õpetajat "võib-olla" (tabel 8.), mille all mõeldi, et lapsevanemad vajasisid tuge/abi mõnikord või sõltuvalt olukorrast ja valdkonnast. Samale küsimusele vastas 18 õpetajat "ei," mida saab nende sõnul seostada eelmise küsimuse vastustega ("Kuidas Te hindate töötamist koroonaviiruse karantiini ajal"), kust selgus, et vanemate motivatsioon tööks ja toetuseks oli madal.

6. Kas Teil oli vaja tavapärasest rohkem vanemaid toetada?

Tabel 8.

Õpetajad vastasid, et nad toetavad lapsevanemaid kõiges, mis puudutab lapsi (65% vastanutest), sealhulgas õppimine, mängimine, vabaaja veetmine, pikad nutuhood, käitumisprobleemid, toitumine ja tervishoid. 22% vastanutest märkisid, et abi vajati peamiselt kodutööde juhendamisel (tabel 9), 9% vastas, et igapäevaselt peeti lapsevanematega pikki

vestlusi probleemide lahendamiseks ja 4% õpetajatest pakkus lapsevanematele raskel ajal psühholoogilist tuge.

Table 9.

Õpetajatel paluti hinnata õpilaste väljakutseid pakkuva käitumise esinemist veebitundide ajal 1-st (“üldse mitte”) 10-ni (“vägagi”). Tulemused (tabel 10.) näitavad, et põhiliselt vastasid õpetajad “üldse mitte,” mis tähendab, et nad ei kogunud veebitundide ajal väljakutseid pakkuvat käitumist. Rohkelt hinnati käitumist veebiõppel numbriga 5, mida saab lugeda “nii ja naa” vastuseks, mis tähendab, et õpetajad seisid mõnikord silmitsi väljakutseid pakkuva käitumisega või sellist käitumist võis täheldada ainult mõne õpilase puhul. Numbriga 9 vastanuid (ehk väljakutseid pakkuvat käitumist esines üpris sageli), oli samuti palju.

Tabel 10.

HEV-lastel veebivahendusel õpetamise metoodika ja vahendid on kesised, seega saame järeldada, et veebiõppe planeerimisel pidid õpetajad rakendama oma loovust, teadmisi, arvutialaseid oskusi ja võimeid. Tulemustest (tabel 11) selgus, et enamik õpetajatest ei kasutanud või ei oska soovitada õppemeetodeid, mis aitaksid vähendada või ennetada laste väljakutset pakkuvat käitumist. Mõned õpetajad tõid siiski välja, et kasutasid veebiõppe läbiviimisel erinevaid tööriistu, nt MS Teamsi keskkonda, õppevideoid, visuaalseid õppematerjale, PCS pilte, Edupage, Skype programmi, reaaliajase veebitundi jpt.

Table 11.

Küsimust “Kas väljakutseid pakkuv käitumine ilmneb ja püsib, kui Te palute ülesandega tegeleda veebitunni ajal” paluti õpetajatel hinnata vahemikus “mitte iialgi” või “alati” ning sinna vahele jäänud vastuseid kirjeldati protsentides (tabel 12). Kõige rohkem mainiti, et probleemset käitumist ilmnes pigem harva või üldse mitte (“mitte iialgi”- 10%). Sellele järgnesid vastused, kus õpetajad täheldasid 50% õpilastel probleemset käitumist. Väga vähesed vastused lahterdusid sektorisse “alati” või 90%, millest võib järeldada, et väljakutseid pakkuva käitumise ilmumist ja püsimist esines vähe, kui õpilasel paluti tegeleda ülesandega veebitunni ajal.

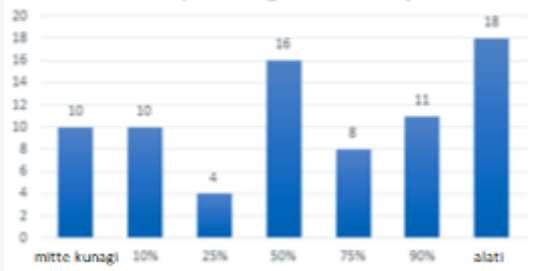

Tabel 12.

Küsimusele õpilaste ülesande juurde tagasi suunamise kohta sai vastata samuti vahemikus “mitte iialgi” kuni “alati” ning sinna vahele jäävad variandid olid protsentides (tabel 13.) Kui probleemne käitumine veebiõppel esines, siis kõige rohkem vastasid õpetajad, et nad „alati“ suunasid õpilase ülesande juurde tagasi. Suur hulk õpetajaid vastas ka, et 50% juhtumitest suunati õpilane ülesande sooritamisele tagasi - sõltuvalt juhtumist. Kõige vähem, ainult neli vastanut, leidsid, et seda juhtus 25%, kui õpilane suunati tagasi ülesande juurde.

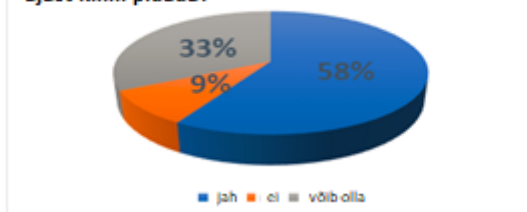
11. Kui väljakutseid pakkuv käitumine ilmneb/tekib, kas Te suunate õpilase tagasi ülesande juurde?

Tabel 13

Karantiini periood oli meile kõigile raske. Ootuspäraselt oli see ka õpilastele raske. Kõige keerulisem oli selle juures igapäevaste rutiinsete tegevuste jaoks aja planeerimine. Õpilastele kindla päevakava koostamist hinnati 45 õpetaja poolt väljakutseid pakkuvaks (tabel 14). 25 õpetajat vastasid "võib-olla" ja 7 tõid välja, et karantiini ajal tunniplaan järgimisel probleeme ei esinenud.

12. Kas Teie õpilastel oli karantiini ajal keeruline ajast kinni pidada?

Tabel 14.

Veebiõppe läbiviimisel seisti silmitsi paljude erinevate probleemide ja takistustega. Kõige sagedamini olid probleemid nii õpilastel kui õpetajatel pigem tehnilist laadi. Selle põhjusteks on kaasaegsete õppevahendite puudumine (arvutid, nutitelefoni, tahvelarvutid ja muu), probleemid interneti ühendusega või vajalike veebitööriistade puudumine. Veebiõppe erivajadusega lapsega teeb keeruliseks ka õpilase vähene tähelepanu ja suurem vajadus füüsilise kontakti järele. Lisaks toodi õpetajate poolt murekohtadena välja ka õppetöös tähtaegade andmise vajadus ja nendest kinnipidamise eiramine, vähene tagasiside, harjumus jagada ülesandeid väljaprinditud kujul, õppeplatvormide kasutamine ning ideede puudused töö läbiviimiseks.

4 Kokkuvõte

Vaatamata ootamatult tekkinud piirangutele ja sellest tingitud elukorralduse muutustele, oli 2020. aasta eriolukorra ajal distantsõppes osalemine lapsevanemate jaoks valdavalt positiivne kogemus. Küsimustiku tulemused annavad ülevaate sellest, kuidas edaspidi arendada veebiõpet. Ei tohi unustada, et lapsevanemad vajavad rohkem nõustamist oma lapse toetamise osas õppeprotsessis osalemiseks ja juhiseid kodus lapse väljakutseid pakkuva käitumise ennetamiseks ja toimetulemiseks. Distantsõppe on nii Euroopas kui ka mujal maailmas siiani olnud uudne ja ootamatult tekkinud õppemeetod ning kõik pereliikmed peavad selle tõttu oma harjumuspärasest päevakava muutma. Lapsevanemad pidid senisest rohkem aega kulutama lapsele ülesannete selgitamisele ja õppetöö läbiviimisele ning vahel tuli seda teha enda töötundide arvelt. Osad lapsed ootasid vanemaid töölt koju, sest nad ei olnud võimelised iseseisvalt õppima. Mõnel lapsevanemal oli vähe kogemust, kannatlikkust või teadmisi meetoditest, mis aitaksid õppeprotsessi läbi viia. Samal ajal oli õpilastel kesine motivatsioon või esines raskusi keskendumisega. Uuringu tulemuste põhjal pidid paljud pered kompromissi leidma õppetöö ja muu elu korraldamiseks. Paljude lapsevanemate sõnul

ei vajanud laps abi õppimisel või ei esinenud väljakutseid pakkuvat käitumist. Kokkuvõtvalt on antud uuringu tulemustest abi erinevatele koolidele distantsõppe korraldamiseks ning väljakutseid pakkuva käitumiseiga toimetulekuks. Lapsevanemate teadmised oma lapse või laste vajadustest on olulised distantsõppe planeerimiseks igas koolis. Tänu neile teadmistele saavad koolid pakkuda nii õpilastele kui ka lapsevanematele rohkem tuge ootamatu olukorraga toimetulekuks.

Õpetajate küsimustiku tulemused näitavad teisest küljest aga seda, et lapsevanemad küsisid õppetöö läbiviimisel pigem abi harva, selle asemel, et saada igapäevaselt konsultatsioone ja nõu raskete hetkede ületamiseks eriolukorra ajal. Õpetajate poolt pakutav abi ja nõuanded lapsevanematele on keerulisel ajal toimetulekuks väga olulised. Ootuspäraselt on väljakutseid pakkuva käitumisega õpilastel raskusi hommikul ärkamise ja õppima asumisega. Samuti eeldatakse nende puhul suuremat agressiivsust, viha ja ebasobivat käitumist siis, kui neil ei lubata teha seda, mida nad parasjagu soovivad, näiteks sõpradega kohtumine või mängimine. Ka antud uuringu tulemused kinnitasid, et õpilastel esines väljakutseid pakkuvat käitumist (vastused "sageli" ja "mõnikord"), kui neil keelati sotsialiseeruda või tegeleda endale meelepäraste tegevustega. HEV õpilaste puhul on väljakutseid pakkuv käitumine sageli esinev nagu selgus ka antud uuringus. Õpetajate kogemust distantsõppel kirjeldati kõige rohkem sõnaga "raske". Seda väidet kinnitavad ka teised tähelepanekud - nt oli õpetajate töökoormus senisest isegi suurem ning õpilastel oli vähe motivatsiooni õppeprotsessis osalemiseks. Õpetajad pidid lapsevanemaid pidevalt toetama ja seda igas aspektis, mis oli seotud õpilastega. Õpilased on ühenduslülid õpetajate ja lapsevanemate vahel.

2020. aasta karantiini ajal osad lapsevanemad küsisid õpetajatel/koolilt abi ning mõned ei teinud seda üldse. See oli tingitud nende võimekusest ja hakkama saamisest. Võib vabalt järeldada, et õpetajad pidid lisaks õpilastele toetama ka lapsevanemaid ja kogu perekonda tervikuna. Igasugused ettepanekud õpetajate poolt on lapsevanematele kasulikud, eriti ettepanekud, mis aitavad toime tulla väljakutseid pakkuva käitumisega eriolukorrast tingitud distantsõppe ajal ja just seda tuge õpetajad pakkusidki. Kokkuvõtteks saab öelda, et laste/õpilaste väljakutseid pakkuvat käitumist esines sageli ja küsitluste vastustest selgus, et antud käitumisega õpilaste arv on suur. Murekohtadena on välja toodud, et puudusid vajalikud veebivahendid sellise käitumisega toimetulekuks. Mõnel õpilasel ei olnud üldse võimalik õppetöös osaleda, kuna kodus puudusid selleks vajalikud tehnilised vahendid (arvuti, nutitelefoni, tahvelarvuti ja muu), samuti mõnel õpetajal ei olnud kodus arvuti. Lisaks tegi distantsõppe läbiviimise raskeks lapsevanemate vähene huvi koostöö vastu. Tulemusest võib järeldada, et on vajalik arendada erinevaid veebivõimalusi (programmid, platvormid, mängud) erivajadustega õpilastega õppetöö läbiviimiseks. Kui lähtuda õpetajate vastustest, siis õpilaste probleemset käitumist ei esinenud veebiülesannete lahendamise ajal. Õpilased on harjunud tundides erinevate ülesannete täitmisega. Seega ei ole erinevus tavaõppe ja veebiõppe vahel mõnest aspektist laste jaoks nii suur. Ilmselgelt on aga kõik õpilased oma tasemelt erinevad ning kui mõne jaoks ei valmista see probleeme, siis esines mõne puhul tõsisem raskusi õppima suunamisel sel hetkel, kui esines probleemset käitumist. Väljakutseid pakkuva käitumise esinemisel õpilaste suunamine tagasi õppeprotsessi juurde võib mõnikord osutada kasulikku, kuid mõnikord võib see neile olla väga häiriv.

Neljas erinevas koolis läbiviidud küsimustike tulemustest saab järeldada, et rohkem kui pooltel õpilastel esines distantsõppe ajal raskusi aja planeerimisega. Kuigi veebiõppe läbiviimisel esines erinevat tüüpi probleeme, olid need valdavalt tehnilist laadi.

Kasutatud kirjandus:

1. Browne, K. (2013). Challenging behaviour in secondary school students: Classroom strategies for increasing positive behaviour. *New Zealand Journal of Teachers Work* 10(1), 125-147.
2. Ducharme, J., & Shecter, C. (2011). Bridging the gap between clinical and classroom intervention: Keystone approaches for students with challenging behaviour. *School Psychology Review*, 40(2), 257-274
3. Emerson E., Kiernan C., Alborz A., Reeves D., Mason H., Swarbrick R., Mason L. & Hatton C. (2001) The prevalence of challenging behaviours: a total population study. *Research in Developmental Disabilities* 22, 77- 93.
4. Holden B. & Gitlesen J. P. (2006) A total population study of challenging behaviour in the county of Hedmark, Norway: prevalence and risk markers. *Research in Developmental Disabilities* 27, 456- 465.
5. Kaiser, B., & Rasminsky, J. (2007). *Challenging behavior in young children. Understanding, preventing, and responding effectively.* London, UK: Pearson Education.
6. Lowe K., Allen D., Jones E., Brophy S., Moore K. & James W. (2007) Challenging behaviours: prevalence and topographies. *Journal of Intellectual Disability Research* 51, 625- 636.
7. Schleicher, A. (2020, November 17). The impact of COVID-19 on education: In sights from education at a glance 2020. OECD. <https://www.oecd.org/education/the-impact-of-covid-19-on-education-insights-education-at-a-glance-2020.pdf>
8. Walker, H. M., Ramsey, E., & Gresham, F. M. (2004). *Antisocial behaviour in school: Evidence-based practices* (2nd ed.). Belmont, CA:Wadsworth/Thompson.

"Euroopa Komisjoni toetus käesoleva väljaande koostamisele ei tähenda väljaandes esitatud sisu kinnitamist. Väljaandes esitatud sisu peegeldab vaid autorite seisukohti. Euroopa Komisjon ei vastuta selles sisalduva teabe kasutamise eest."

*Inglise keelest tõlkinud R.Intsar
T. Lepik*